

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Anna työlle sielusi, älä henkeäsi!

Eli sananen museotyön vaaroista ja työturvallisuudesta

27.11.2018

Henna Sinisalo

Helsingin yliopistomuseo

Työskentelyä homeisen kokoelman parissa ennen ja jälkeen puhdistuksen.
Kuvat: Helena Hämäläinen, Sanna-Mari Niemi, HYM.

VI TI2 HR17 H3 T3

VI TI2 HR17 H3 T4

Vaarallisten esineiden säilytyslaatikot on merkitty varoitusmerkeillä.
Kuva: Henna Sinisalo, HYM.

Isojen esineiden pakkaaminen käynnissä.

Kuva: Pelastustiimi, HYM.

Kokoelmia väliaikaisissa
säilytystiloissa odottamassa siirtoa.

Kuva: Anders Manns, HYM.

MUSEOKOKOELMIEN VAARALLISET AINEET JA ESINEET SEKÄ NIIDEN KÄSITTELY

Helsingin yliopistomuseo
2015

(Päivitetty 5.4.2017)

- ❖ Helsingin yliopistomuseon sisäiseen käyttöön laadittu opas vaarallisten museokokoelmien käsittelyyn.
- ❖ Oppaan laaja päivitys on parhaillaan käynnissä.

Palataanpa
ajassa hieman
taaksepäin...

...vuoteen
2004

Yksi museon käytössä
olleista kelvottomista
varastoista.

Kuva: Henna Sinisalo, HYM.

A woman with glasses and a blue lab coat stands in a cluttered room filled with various objects, including wooden chairs, a large metal safe, and other museum artifacts. The room appears to be a storage area for museum items.

...vuoteen
2006

Hyvä työtakki
palvelee vaikka
20 vuotta! Ai
eikö?

Eräs toinen museon
käyttöön annetuista
kelvottomista varastoista.
Kuva: Susanna Hakkarainen, HYM.

...vuoteen
2007

1990-luvulla pakattuja
museokokoelmia
kolmannessa museon
varastossa.

Kuva: Henna Sinisalo, HYM.

...vuoteen
2012

Metropolian konservoinnin opiskelijat tulivat kolmanteen varastoon auttamaan isojen esineiden asianmukaisessa pakkaamisessa! <3 Kuva: Susanna Hakkarainen, HYM.

...vuoteen
2015

Uusi säilytystila, vanhat
tutut ongelmat.

Kuva: Muuttotiimi, HYM.

Kohtaamisia
vaarallisten
museoesineiden
kanssa.

Vaarallisuudesta
ei tosin ollut
silloin vielä
hajuakaan.

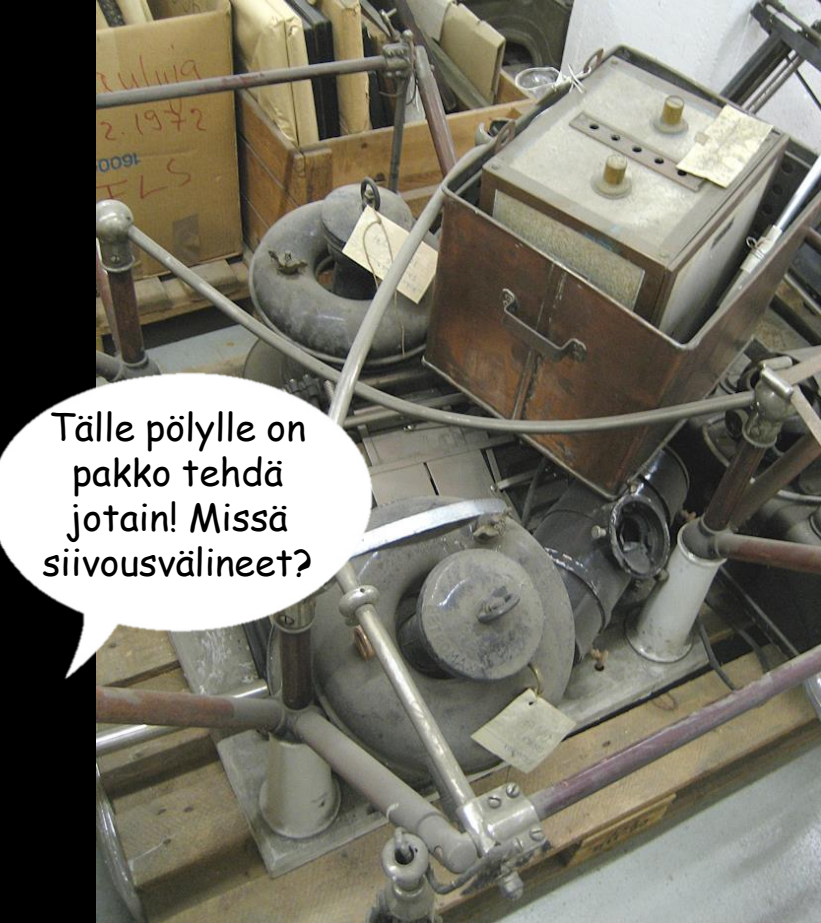
PCB-öljyä vuotanut
röntgenputki.

Kuvat: Henna Sinisalo, HYM.

Sanopa muuta.
Saisikohan siivoojalta
lainaksi tiskihanskat
ja rästin?

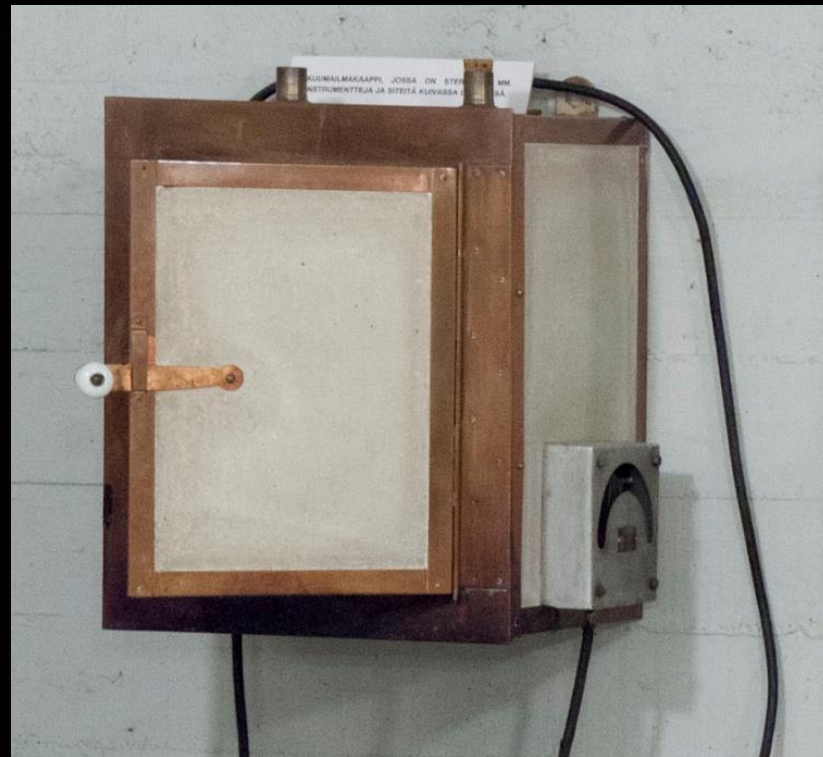

Tälle pölylle on pakko tehdä jotain! Missä siivousvälineet?

Sterilointikaappi, jonka pinta on asbestia. Kuva: Henna Sinisalo, HYM.

Samanlainen esine Lahden kaupunginsairaalan museossa.
Kuva: Tiina Rekola, Lahden museot.

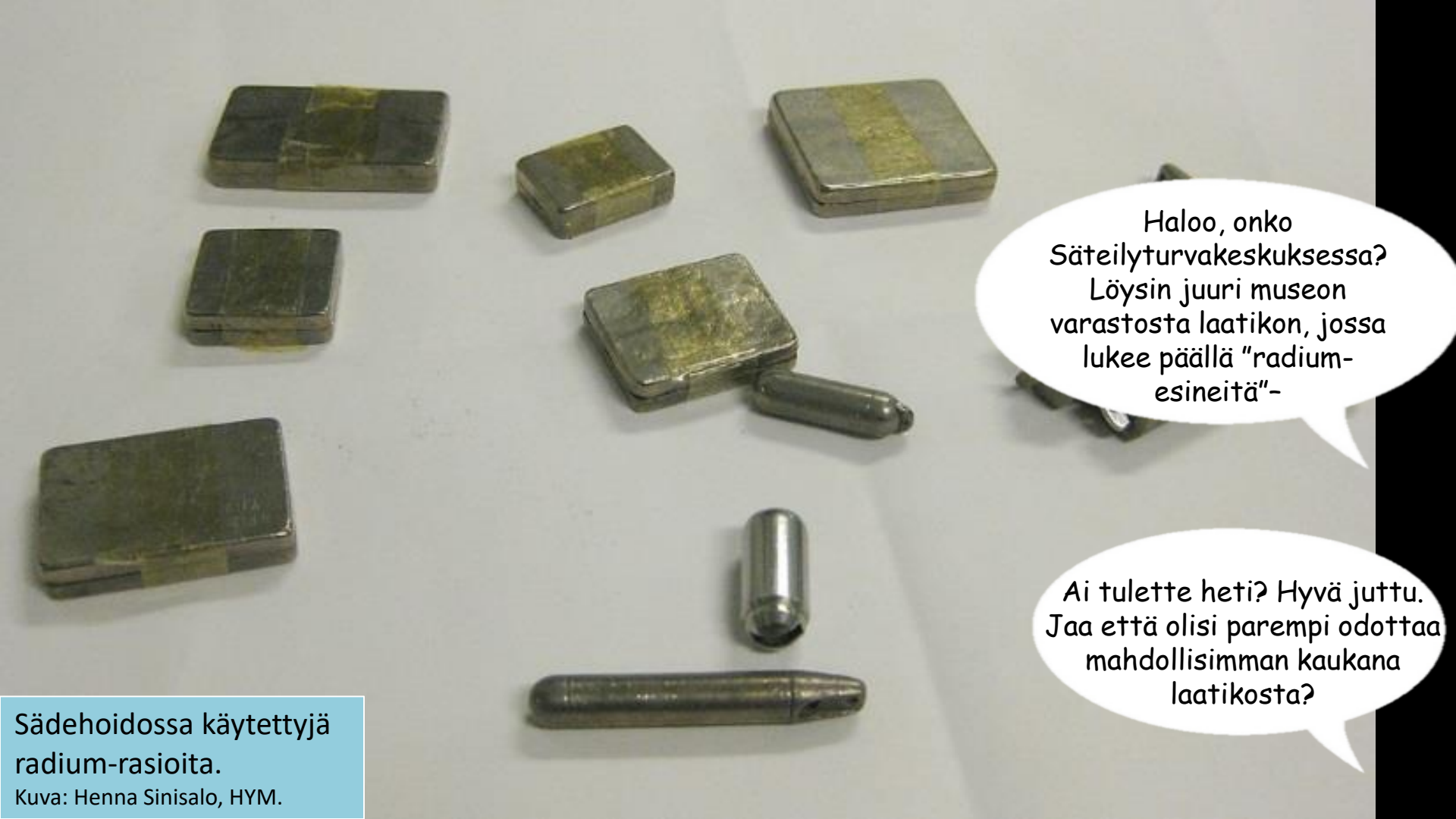
Eetteripullo kuvattu!
Voit viedä sen
takaisin vitriiniin ja
tuoda seuraavan
tilalle.

Mahtavaa!
Pitäiskö kuitenkin
ottaa vielä pari
kuvaa lisää eri
puolilta ja
etiketistä?

Huoh, hermo
menee! Kohta
kyllä räjähdän.

Sädehoidossa käytettyjä
radium-rasioita.

Kuva: Henna Sinisalo, HYM.

Haloo, onko
Säteilyturvakeskuksessa?
Löysin juuri museon
varastosta laatikon, jossa
lukee päällä "radium-
esineitä"-

Ai tullette heti? Hyvä juttu.
Jaa että olisi parempi odottaa
mahdollisimman kaukana
laatikosta?

A hand wearing a red sweater is holding a white glove. The glove is positioned next to a grey, textured protective sleeve that is laid out on a wooden surface. The sleeve has a dark brown leather-like trim and a metal fastener. A speech bubble is present in the upper left corner of the image.

Oho,
onpas likaiset
hanskat! Pitää
viedä ne tänään
kotiin pestäväksi!

Lyijykumista valmistetun
sädesuojan valokuvaamista
puuvillahansikkaat kädessä.

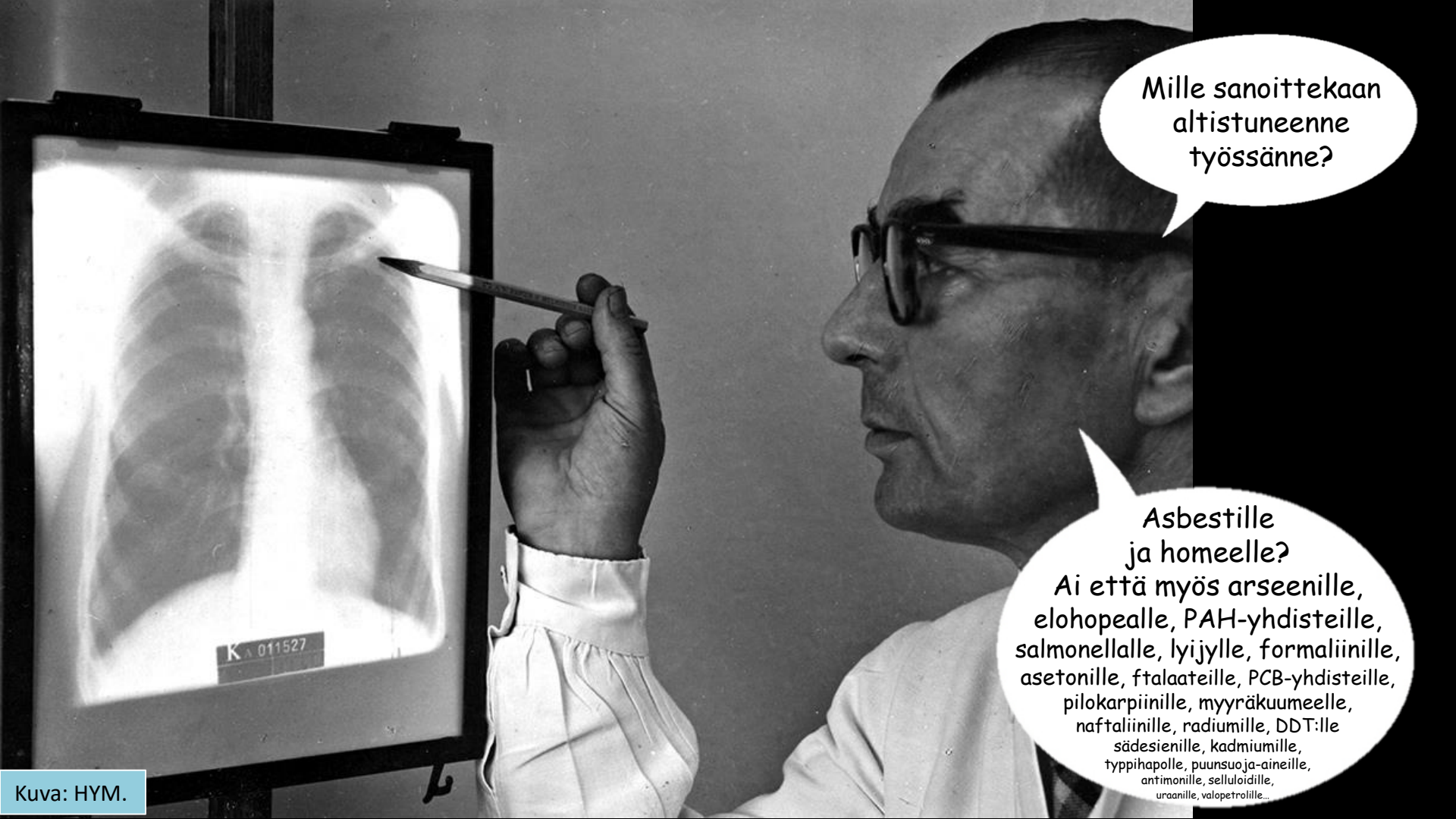
Kuva: Henna Sinisalo, HYM.

**SE TUNNE KUN VIIMEIN
TAJUUT**

**ET PUUVILLAHANSKAT
EI VAAN RIITÄ**

Mille sanoittekaan
altistuneenne
työssänne?

Asbestille
ja homeelle?
Ai että myös arseenille,
elohopealle, PAH-yhdisteille,
salmonellalle, lyijylle, formaliinille,
asetonille, ftalaateille, PCB-yhdisteille,
pilokarpiinille, myyräkuumeelle,
naftaliinille, radiumille, DDT:lle
sädesienille, kadmiumille,
typpihapolle, puunsuoja-aineille,
antimonille, selluloidille,
uraanille, valopetroille...

Mutta eihän meillä
ole vaarallisia
esineitä!

Niin mekin
luulimme 10
vuotta sitten.

Yliopistomuseon
kokoelmien vanhin (?)
laboratoriossa otettu kuva,
jossa on hanskat käytössä!
Vuosi on 1993.

Vautsi miten
likainen takki.
Näkee, että töitä
on tehty!

Työturvallisuutta Helsingin yliopiston laboratorioissa 1950-
luvulla ja 1990-luvulla. Kuvat: Yrjö Lintunen, Eero Roine, HYM.

Aina ennenkin on
uutettu orgaanisia
myrkkyjä tällä tavalla,
eikä koskaan ole
mitään sattunut.

Kuva: Yrjö Lintunen, HYM.

Museo-objektien turvaaminen on tärkeintä!

Hmm. Olen varma, että olen unohtanut jotain oleellista.

Helsingin yliopiston historiallis-kielitieteellisen osaston tentti noin 1970.
Kuva: Seppo Salo, HYM.

Startsida / Kulturarv / Samlingsförvaltning / Riskhantering / Ohälsosamma ämnen i samlingar

Foto: Lina Wennersten, Riksantikvarieämbetet (CC BY)

Ohälsosamma ämnen i samlingar

På museer och inom andra verksamheter där man förvarar samlingar som referens-, utställnings- eller undervisningsmaterial förekommer det ohälsosamma ämnen.

Kontaktperson

Carola Häggström
Kulturvårdsavdelningen
08-5191 83 71
carola.haggstrom@raa.se

Kontaktperson

Kaj Thuresson
Kulturvårdsavdelningen
08-5191 80 41
kaj.thuresson@raa.se

★ Publicerad: 25 augusti 2017

☆ Uppdaterad: 30 januari 2018

 Kategorier: Museer

 Etiketter: Gift

 Skriv ut sidan

Dela sidan

 Facebook

 LinkedIn

 Twitter

 E-post

Monissa maissa museoammattilaisten työturvallisuuteen on panostettu enemmän kuin Suomessa.

Ruotsissa kaikki on aina paremmin...

Mitä ne vaaralliset
objektit ja aineet
sitten ovat?

Asbesti

Helsingin päärautatieasema 1938 ja autoja, jotka todennäköisesti sisältävät asbestia.

Kuva: Poutiainen, HYM.

25 WAYS IN WHICH WE USE ASBESTOS

GAS FIRES

FLOORS

ROOFING

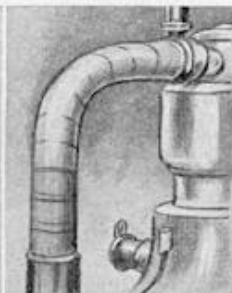
THEATRE CURTAINS

CLOTHES

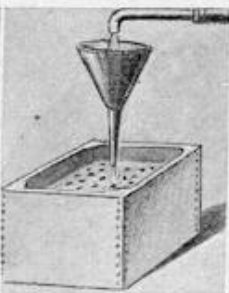
HELMETS

HOT PIPE CASING

BOILER LINING

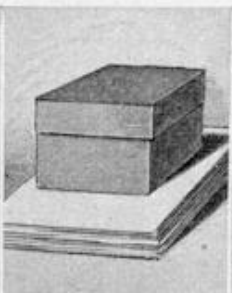
FILTERS FOR ACIDS

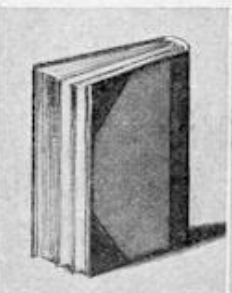
INSULATORS

FELT

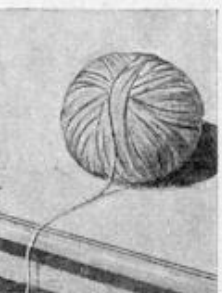
CARDBOARD

PAPER

PAINT

THREAD

PLASTER

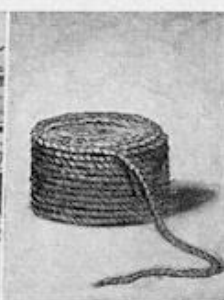
LAMP WICKS

GLOVES

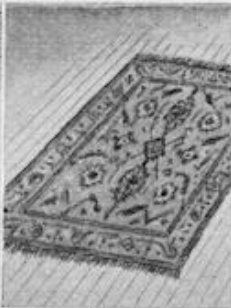
FURNITURE

ROPE

WALL LINING

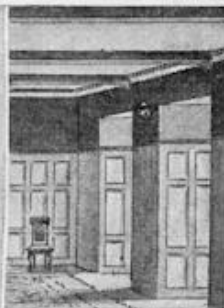
CARPETS

UPHOLSTERY

PUTTY

PANELLING

We all know the asbestos in our gas-stoves, which gets red-hot yet never burns. We may not know, however, that this fibrous mineral, which is found in many parts of the world, is used for a variety of other useful purposes, some of which are shown in these pictures. Being fireproof, it is very valuable, and its use is constantly being extended in many directions.

Asbestia on mm. autoissa, laivoissa, junissa, lentokoneissa, traktoreissa ja muissa kulkupeleissä. Etenkin jarruissa.

Kuvat: Liisa Nokso-Koivisto, Poutiainen ja tuntematon, HYM.

Asbestia on monenlaisissa kotitalouskoneissa, kuten silitysraudoissa ja -laudoissa, ompelukoneissa, hiustenkuivaimissa, leivänpaahtimissa, uuneissa, liesissä, kahvipannuissa, pesu- ja astianpesukoneissa, kihartimissa, lämmittimissä, kuivaimissa...

Kuvat: Katariina Pehkonen, Jaana Tegelberg, muuttotiimi, HYM.

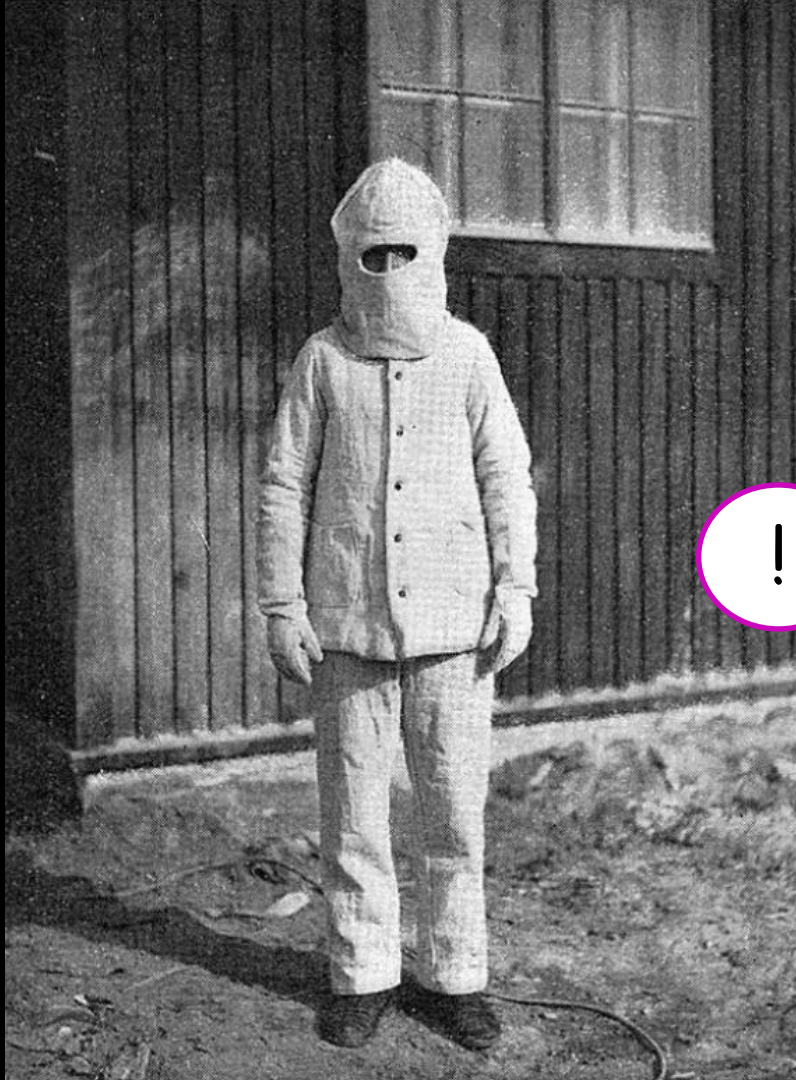
?

?

"Small asbestos spray gun"

!

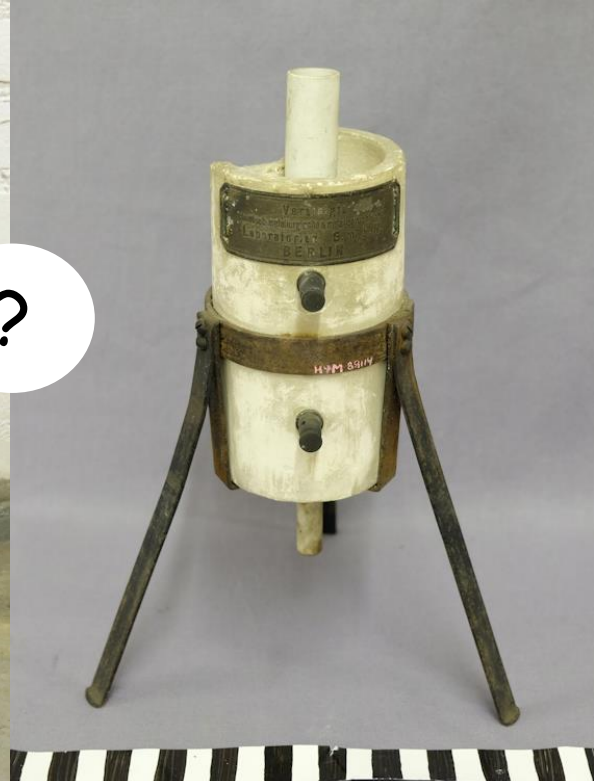
Asbestia on tekstiileissä ja niistä valmistetuissa esineissä, kuten palomiesten suojapuvuissa, palopeitteissä, patalapuissa ja -hanskoissa, sähköpeitoissa...

Kuvat: *Asbestituotteet*-esite, Suomen Mineraali Oy, 1931, Wikimedia Commons.

Asbestia voi olla talkissa sekä objekteissa, joissa on käytetty talkkia, kuten kosmetiikassa ja hygieniatuotteissa. Talkkia on hyödynnetty myös teollisuudessa. Kuvat: Muuttotiimi, Henna Sinisalo, HYM.

Asbestia on käytetty eristeenä erilaisissa poltto-, sulatus- ja kuivatusuuneissa sekä muissa uuneissa.

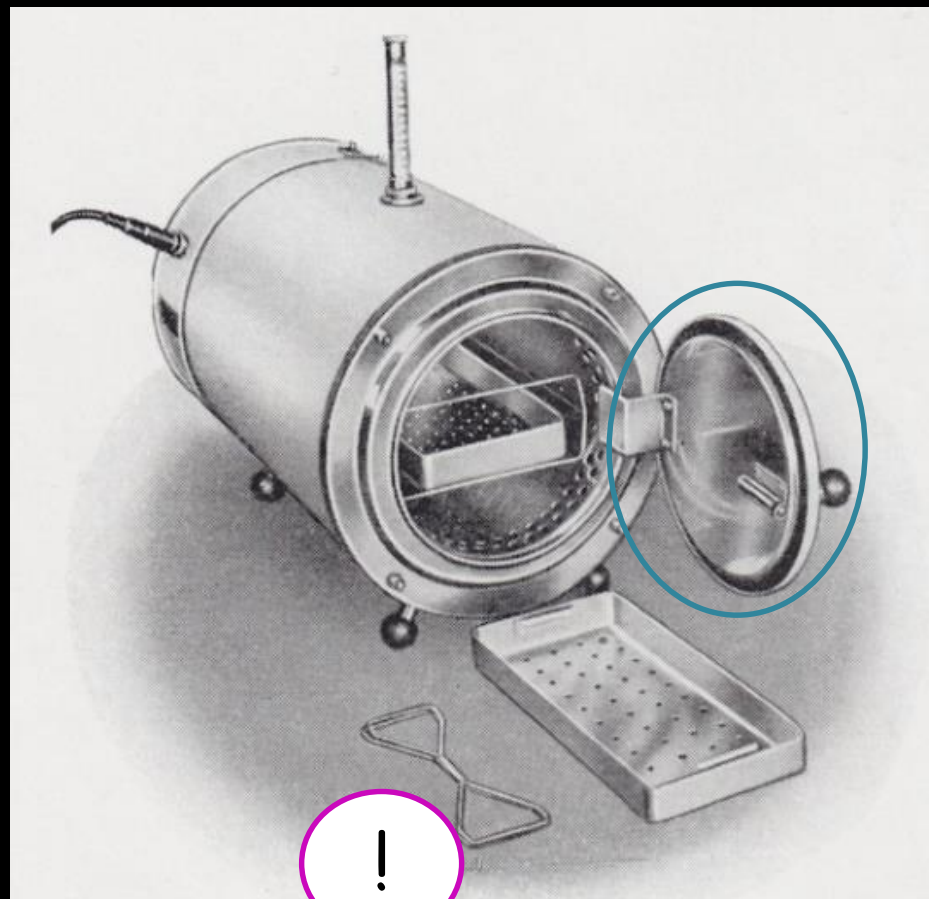
Kuvat: Ei tiedossa, ei tiedossa, muuttotiimi, HYM.

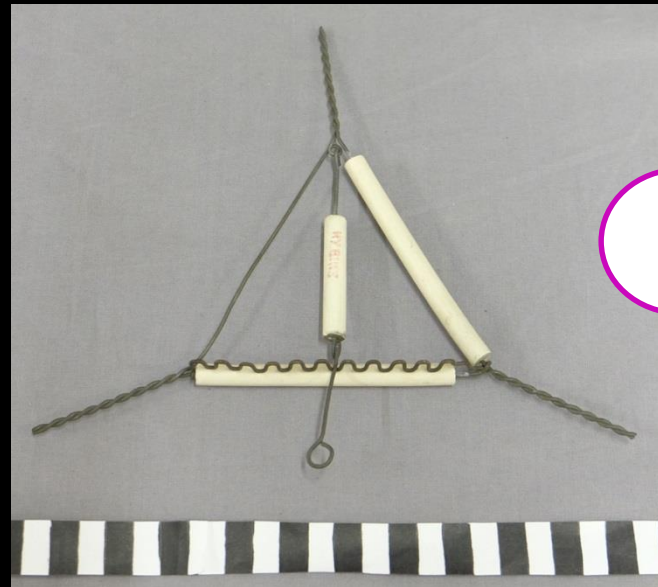
?

Asbestia on käytetty tiivisteinä monenlaisissa laitteissa.

Kuvat: Sanna-Mari Niemi, Santasalo-Sohlberg Oy:n tuotekatalogi, 1955, HYM.

Asbestia on käytetty kaikenlaisissa muissakin esineissä, kuten kaasunaamareissa ja upokastelineissä.
Kuvat: Muuttotiimi, HYM.

Asbesti pitää pakata tiiviisti, eristäen ja pakkausmerkitä näkyvästi. Kuvat: Henna Sinisalo, HYM.

Raskas-
metallit,
kuten...

Elohopea

!

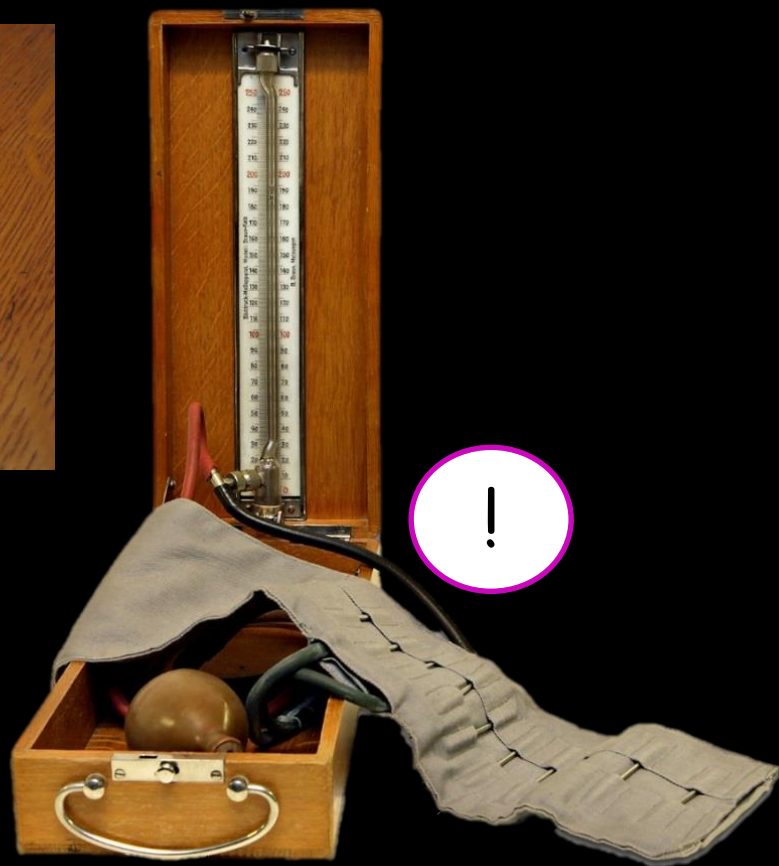
!

!

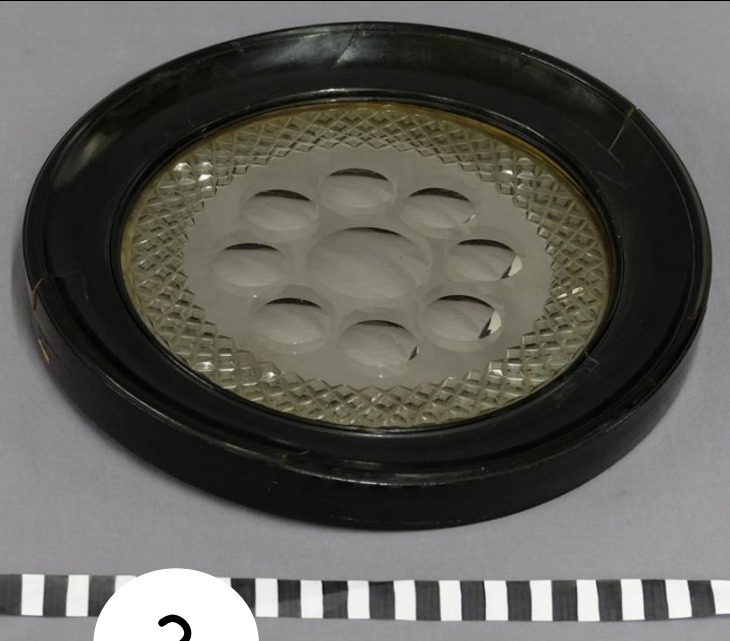
Kuvat: Wikimedia Commons,
muuttotiimi, Johanna Laitamäki, HYM.

Elohopeaa on monenlaisissa vanhoissa mittareissa.

Kuvat: Timo Huvilinna, Henna Sinisalo, Timo Huvilinna, HYM.

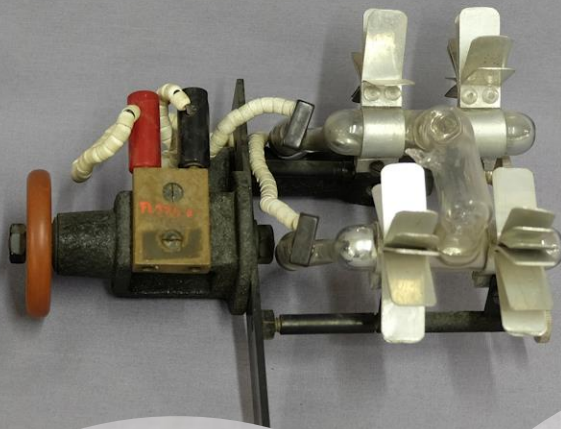
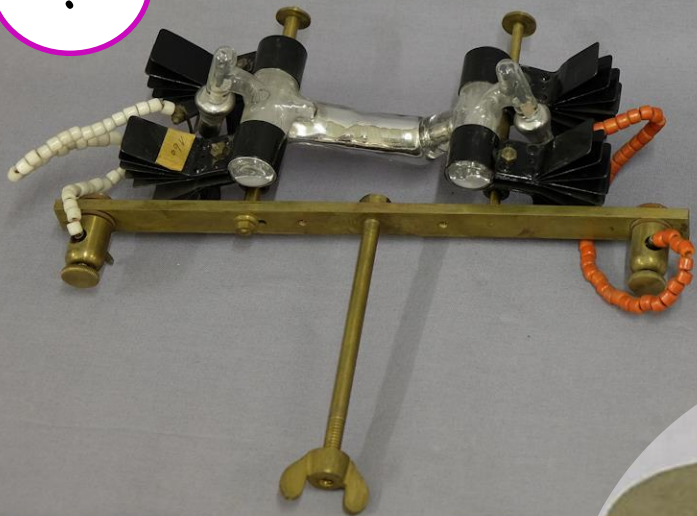

Elohopea on yleistä 1900-lukua vanhemmissa peileissä (tinan ja elohopean amalgaami), ja sitä voi jopa valua pisaroina peilin takaosasta. Kuvat: Muuttotiimi, Timo Huvilinna, HYM.

Ehkäpä sitä on myös monenlaisissa 1900-lukua vanhemmissa esineissä, joissa on käytetty peilejä, kuten peilikaukoputkissa ja mikroskoopeissa? Kuvat: Muuttotiimi, HYM.

Sitä on myös elohopea-
kytkimissä ja -katkaisijoissa.

Kuvat: Muuttotiimi, HYM.

?

!

Kaasumaista elohopeaa on mm. neonvaloissa, elohopeatasasuuntaajissa, elohopeahöyrylampuissa, ultraviolettielohopealampuissa ja joissain röntgenputkissa. Kuvat: Muuttotiimi, HYM, Chris Bair/Unsplash.

Kuvitus-
kuva

Elohopeaa voi olla myös pigmenteissä, taiteilijaväreissä (sinooperi, vermilion) ja kirjelakassa. Kuvat: Timo Huvilinna, Anders Manns, Henna Sinisalo, HYM.

?

Minussa on myös lyijyä, arseenia ja kadmiumia.

?

!

Kurkkumätä

Kuvitus-
kuva

Tässä paristossa ei ehkä ole elohopeaa, mutta siinä voi olla muita raskasmetalleja ja haitallisia kemikaaleja!

Elohopeaa on käytetty joissain akuissa ja paristoissa.

Kuva: Katariina Pehkonen, HYM.

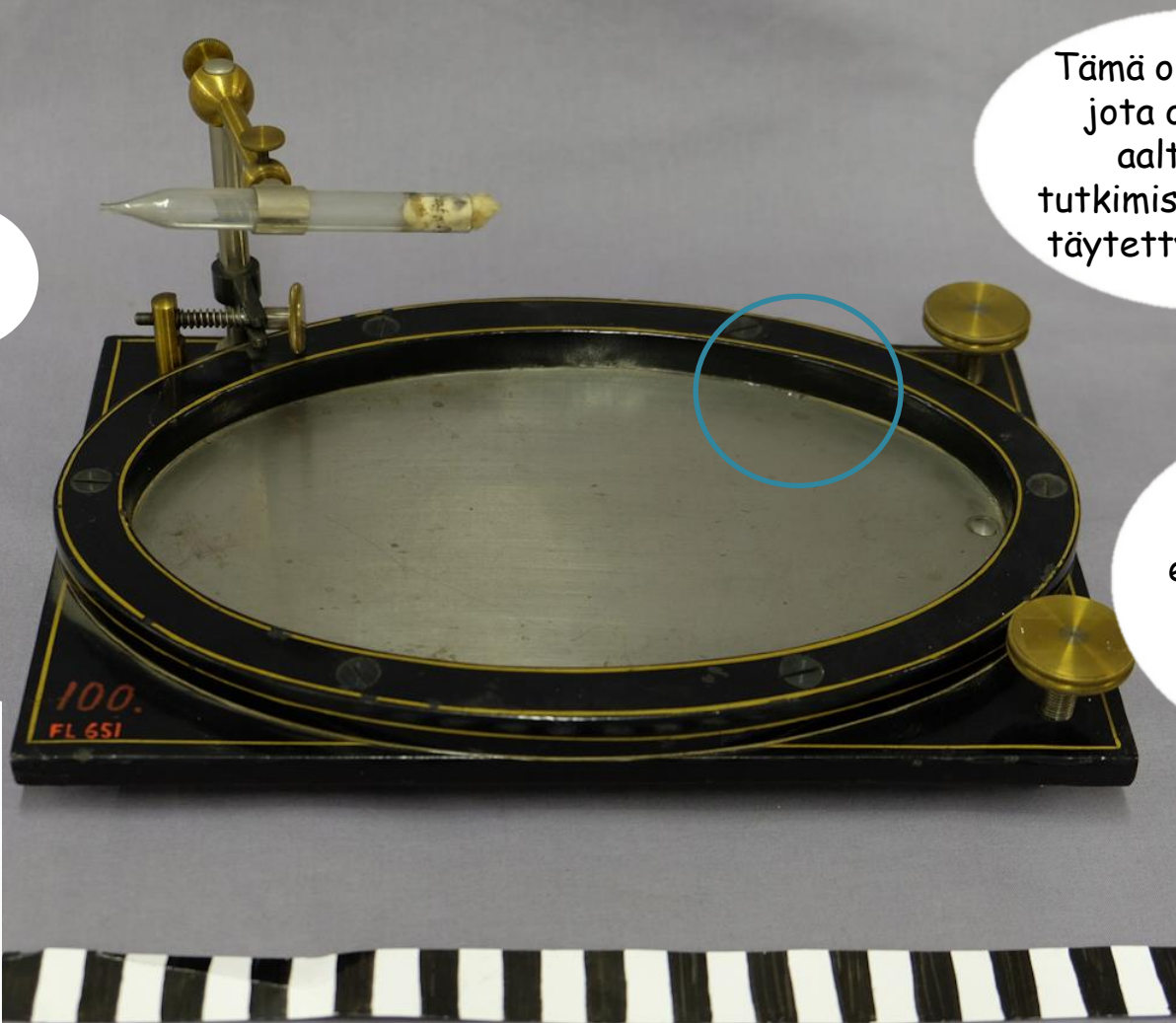
?

Tämä on aaltoamme, jota on käytetty aaltoliikkeen tutkimiseen. Amme on täytetty elohopealla.

Onko tuolla reunalla pieni elohopeapallon muistona menneestä käytöstä?

Elohopeaa voi olla eri tieteenaloiilla käytetyissä vanhoissa tutkimusvälineissä ja kojeissa.

Kuva: Muuttotiimi, HYM.

Elohopeaa on myös
voitu hyödyntää
kansan parissa.
Taikaesine eläinten
tautien torjumiseen.

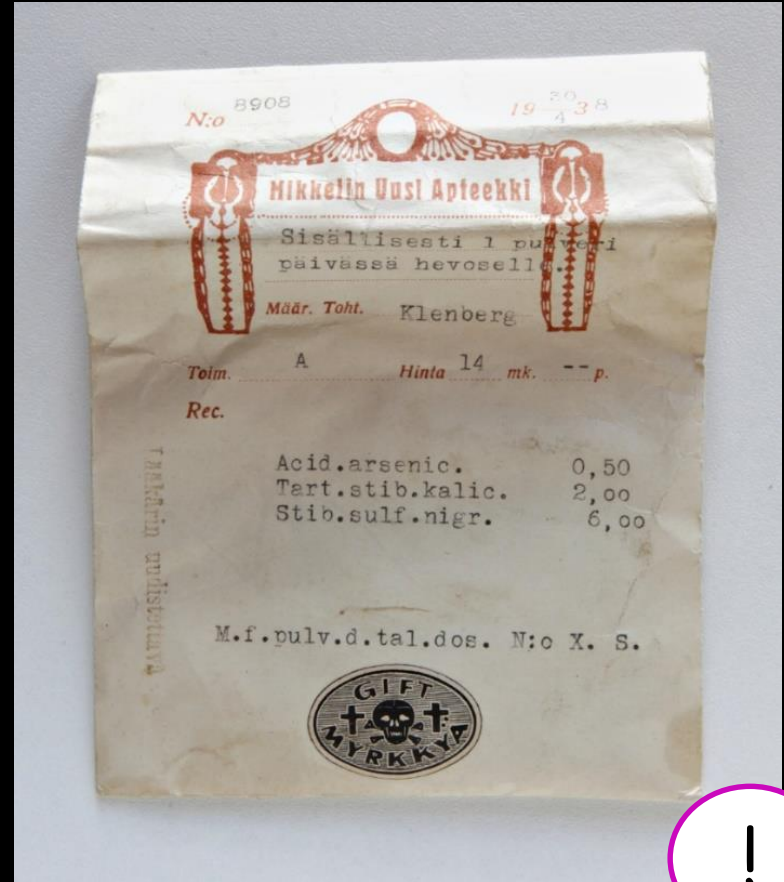
Kuva: Maria Tukia, HYM.

Arseeni

Arseenia on käytetty erilaisissa ihmisten ja eläinten lääkkeissä. Kuvat: Timo Huvilinna, HYM.

Kuvitus-
kuva

Arseenia on voitu käyttää smaragdinvihreässä väriaineessa ja kuormitetussa silkissä (jälkimmäisessä voi olla myös lyijyä).

Kuva: Salme Vanhanen, Sanna Mari-Niemi, HYM.

?

Arseenia sisältävää väriainetta on käytetty mm. tapettien värjäämiseen.

Robert M. Kedzie 1874: *Shadows from the Walls of Death: Facts and Inferences Prefacing a Book of Specimens of Arsenical Wall Papers*. U.S. National Library of Medicine.

Eläinmuseon konservaatit täyttämässä kirahvia afrikkalaista osastoa varten 1977.

Arseenia käytettiin eläinten täyttämässä etenkin 1800-luvun loppupuolella.

Kuva: Helsingin yliopiston kuvalaitos, HYM.

Kuvitus-
kuva

!

Lyijy

!

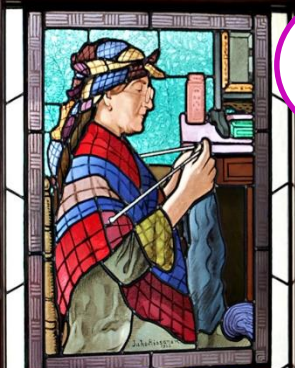
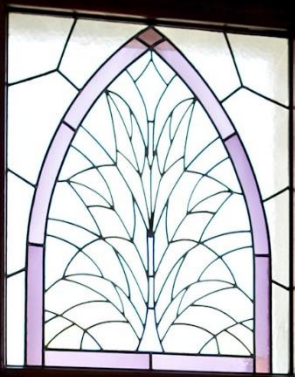

Lyijyä ja lyijykumia on käytetty mm. röntgensuojavarusteissa ja sädesuojatuoleissa.

Kuva: Aarne Pietinen, Asta Pyysalo, HYM.

Lasimaalaukset ja värillinen lasi voivat sisältää lyijyä, kuten myös keramiikan lasite ja vanhat astiat. Vanhat posliini- ja keramiikka-astiat ja matkamuistona tuotu vanha tai moderni keramiikka ovat vaarallisimpia ruokailukäytössä.

Kuva: Timo Huvilinna, HYM, Henna Sinisalonen yksityiskokoelma.

!

?

?

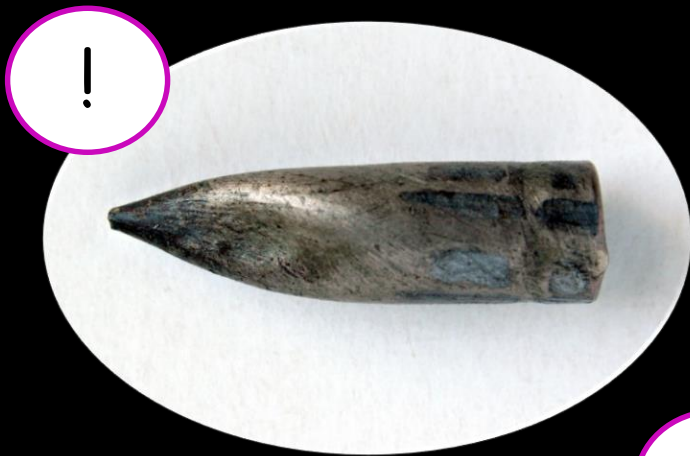
Kuvitus-
kuva

Lyijyvalkoinen oli 1800-luvun puoliväliin asti lähes ainoa valkoinen öljyväri. Lyijyvalkoista käytettiin taiteessa mutta myös esim. kasvovoiteissa ja lääkesalvoissa.

Magnus von Wright 1857, *Pihanäkymä Saksasta*. Kuva: Timo Huvilinna, HYM, Cosmetics, 1910, U.S. National Library of Medicine.

Lyijyä esiintyy mm. luodeissa, punnuksissa, kolikoissa, tinasotilaissa ja säilyketölkeissä.

Kuvat: Timo Huvilinna, Maria Tukia, HYM, 'Coins showing Oelbaum bis Palme (Palmzeig).' Credit: Wellcome Collection. CC BY.

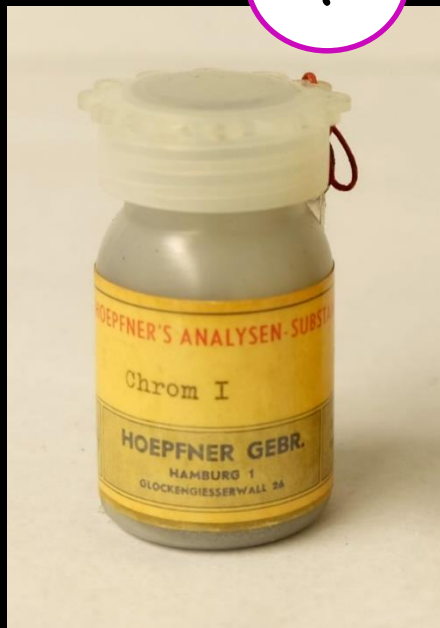
Kuvitus-
kuva

Tafel IV

Oelbaum bis Palme (Palmzweig)

Muut raskas-
metallit

Museoesineissä voi olla esim. kuparia, kromia, nikkeliä, kadmiumia ja tinaa. Näiden metallien korroosiotuotteet ovat terveydelle enemmän tai vähemmän haitallisia.

Kuvat: Sanna-Mari Niemi, Asta Pyysalo, muuttotiimi, HYM.

Terveysvesien lisäksi radiumia on käytetty mm. hammastahnoissa, lääkkeissä, suklaassa, kondomeissa, savukkeissa, kosmetiikassa ja saippuassa. Kuvat: Sanna-Mari Niemi, Anders Manns, HYM.

Radio-
aktiiviset
aineet

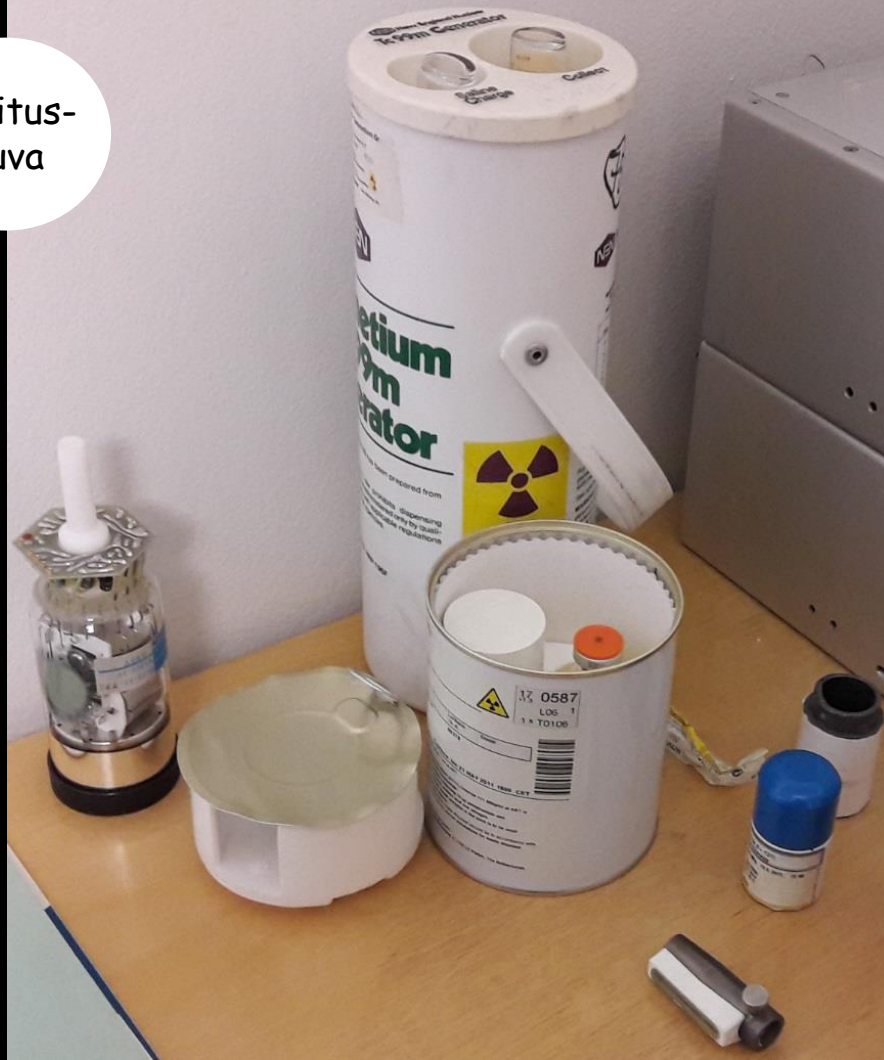
!

Kellojen, kompassien ja laitteiden itsevalaisevat kellotaulut voivat olla radiumilla maalattuja. Itsevalaisevuus on voinut hävitä, mutta säteily ei. Myös monien 1940–1970-luvulla valmistettujen kameroiden linssit ovat lievästi radioaktiivisia. Kuvat: Muuttotiimi, HYM.

Kuvitus-
kuva

Radioaktiivisten
merkkiaineiden
säilytysastioita ym.
Seinäjoen
Sairaalamuseossa.
Kuva: Henna Sinisalon
yksityiskokoelma.

Kemikaalit,
kuten...

PCB-
yhdisteet

PCB-öljyä käytettiin mm. muuntajissa,
kondensaattoreissa ja lämmönsiirto-
järjestelmissä. Kiellettiin 1970-luvulla.

Kuvat: Katariina Pehkonen, Asta Pyysalo, HYM.

?

?

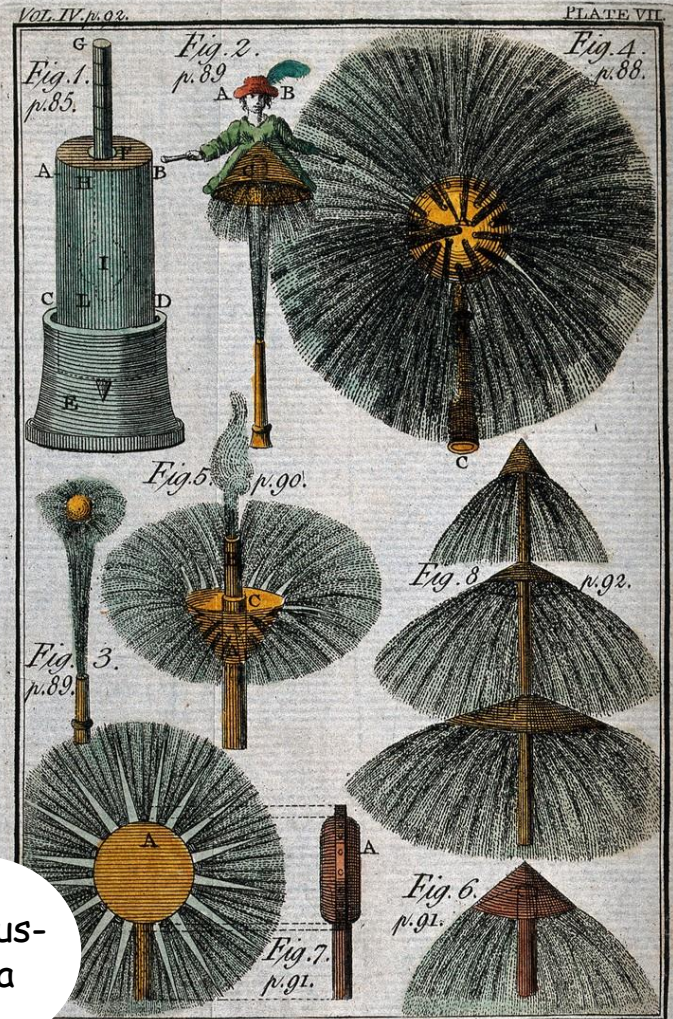

PAH-
yhdisteet

!

Kuvitus-
kuva

Haitallisia PAH-yhdisteitä on mm. kreosotissa ja noessa.
Kuvat: Henna Sinisalo, HYM, *Depictions of the brushes of a chimney sweep*.
Coloured engraving by J. Lodge. Credit: Wellcome Collection. CC BY

Kyllästetty
puu

Kaapelikelat, puhelin- ja sähköpylväät, ratapölkyt ja lavat ovat usein haitallisilla kemikaaleilla kyllästettyjä.

Kuvat: Henna Sinisalon yksityiskokoelma, Gertrud Wichmann, HYM.

Kuvitus-
kuva

Muovit,
kuten...

Selluloidi

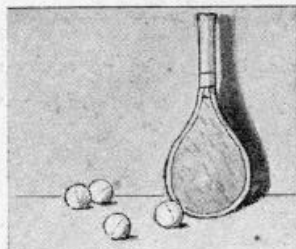
!

Selluloidi on haitallista muille
esineille mutta myös ihmisille.
Kuvat: Salme Vanhanen, HYM.

DANGEROUS THINGS MADE OF CELLULOID

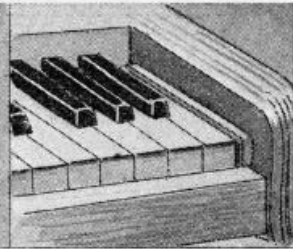
PING-PONG BALLS

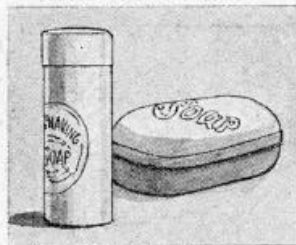
CHILDREN'S TOYS

CHRISTMAS CARDS

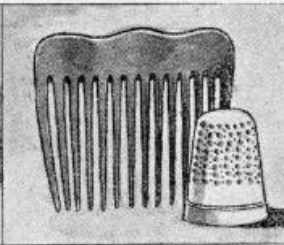
PIANO KEYS

SOAP BOXES

POTS AND LIDS

COMBS AND THIMBLES

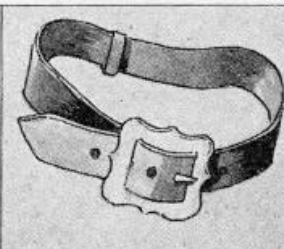
TOILET ARTICLES

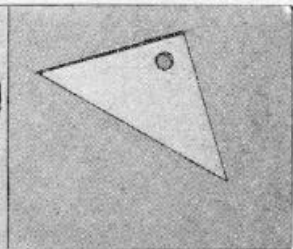
EYE SHADES

STEMS OF PIPES

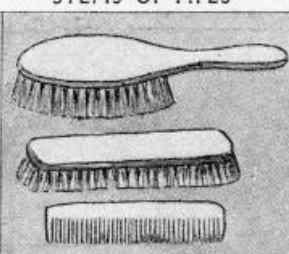
BELT BUCKLES

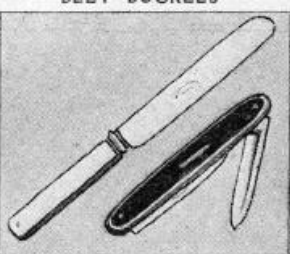
SET SQUARES

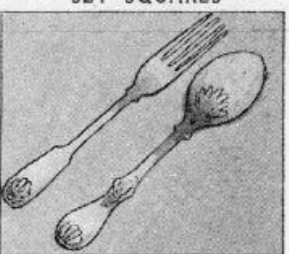
BABY'S DOLLS

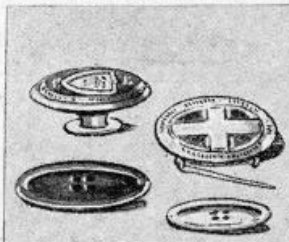
BRUSHES AND COMBS

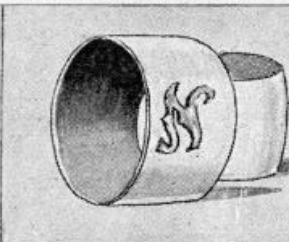
KNIFE HANDLES

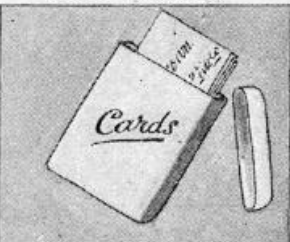
FORKS AND SPOONS

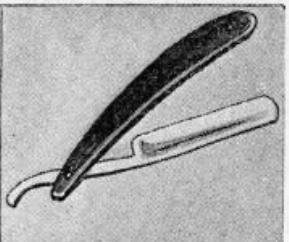
BUTTONS AND BADGES

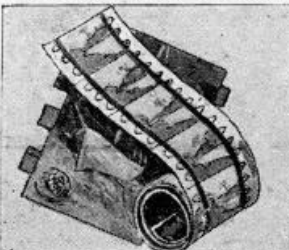
SERVIETTE RINGS

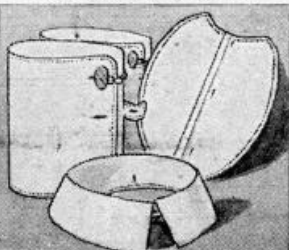
CARD CASES

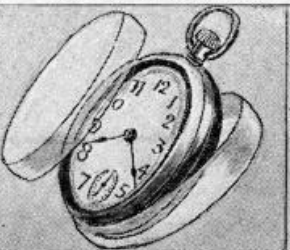
RAZOR HANDLES

KINEMATOGRAPH FILMS

COLLARS AND CUFFS

WATCH CASES

UMBRELLA HANDLES

It is terrible that so many useful things are still made of celluloid, so highly inflammable, that it will burn at the touch of fire, or even in the intense heat of the sun. Until the law forbids this grave danger we must act for ourselves, and we should never, under any circumstances, use the things seen on this page when they are made, as they often are, of celluloid. It may save somebody's life if, whenever you see these things, you discourage their sale by all means.

Kuvitus-
kuva

Nitraattinegatiivit ja -filmit ovat paloherkkiä ja erittävät haitallisia hajoamiskaasuja.

Asetaattinegatiivit ovat turvallisempia, mutta erittävät myös kaasuja. Kuvat: Light box displaying several examples of nitrate negatives, some of which are showing obvious signs of deterioration. Library and Archives Canada, Katariina Pehkonen, HYM.

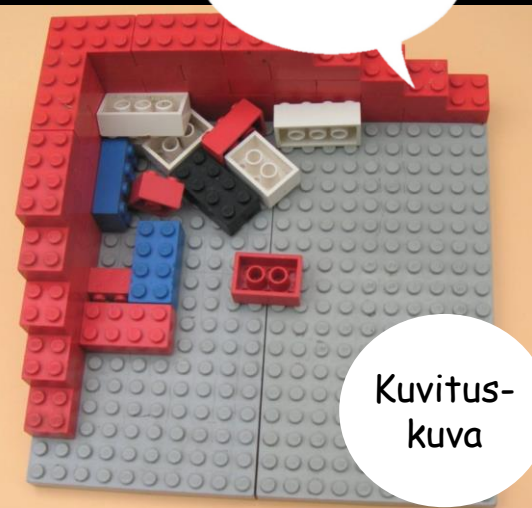

Bakeliitissa voi olla asbestia ja haitallisia kemikaaleja, joita vapautuu ilmaan, jos esine särkyy. PVC-muovin vanhetessa muovinpehmentimet alkavat liikkua. Esine muuttuu tahmeaksi. Vanhassa ABS-muovissa voi olla raskasmetalleja, LEGO-palikoissakin vielä 1970-luvulla ja 1980-luvun alussa.

Kuva: de:Benutzer:Priwo, Wikimedia Commons, Johanna Laitamäki, Susanna Hakkarainen, HYM.

Muut muovit

ABS-muovi

Kuvituskuva

Bakeliitti

?

PVC-muovi

!

Aseet ja
tainnutus-
välineet

Erilaisiin ampuma-aseisiin ja tainnutuspistooleihin liittyy riskejä. Keihäät ja nuolet voivat puolestaan olla myrkytettyjä.

Kuvat: Sanna-Mari Niemi, pelastustiimi, Asta Pyysalo, HYM.

Räjähteet

Dynamiittilaatikosta ei onneksi löytynyt dynamiittia, vaan siemennäytepulloja!

Räjähdy-
salltiit
esineet

Säilyketölkit ja aerosolipullot voivat vanhetessaan paisua ja räjähtää.

Kuvat: Karjalanpaistitölkki, Työväenmuseo Werstas, Anders Manns, HYM.

Kuvitus-
kuva

Avaamattomissa säilykkeissä voi olla botulismia aiheuttavia bakteereita.

?

Räjähdy-
salltiit
lääkkeet

Eräät lääkkeet, kuten
eetteri ja nitroglyseriini,
ovat räjähdysalltiita,
etenkin vanhetessaan.

Kuvat: Maria Tukia, Anders
Manns, HYM.

Hrm, nyt
menee jo
liioittelun
puolelle.

?

Kuvitus-kuva

Pikriinihappoa voi olla vanhoissa ensiapupakkauksissa. Se on vanhetessaan herkästi räjähtävää, joten älä koske, vaan ota yhteyttä poliisiin! Kuvat: First aid kit in japanned metal case, England, 1931–1932. Credit: Science Museum, London. CC BY.

Terävät ja
särkyneet
esineet

!

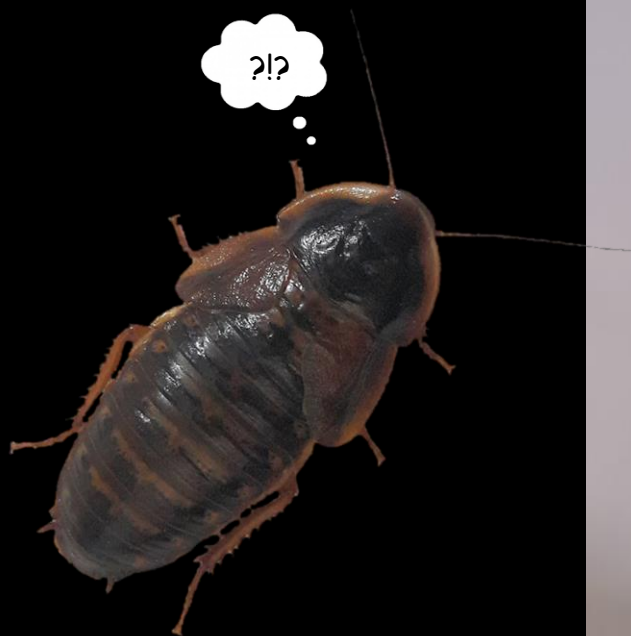
!

Kontaminoi-
tuneet kokoelmat,
kuten...

Hyönteis-
myrkytetyt

Arseeni,
elohopea, DDT,
naftaliini...

Kuvan torakka ei liity tapaukseen.
Omalin-hyönteismyrkkysirotin on
tyhjä, mutta voi sisältää jäämiä
hyönteismyrkystä. Kuvat: Henna Sinisalon
yksityiskokoelma, Sanna-Mari Niemi, HYM.

!

Henkilönsuojaimet ovat käytössä siksi, että tilassa on hometta, mutta ovat tärkeitä myrkkujenkin vuoksi.

Museon työntekijä ja tuholaisruisku Helsingin yliopiston Maatalousmuseon osastolla "Rikkaruohojen ja tuholaisien torjunta". Kuva: Jenni Luonuankoski, HYM.

?

?

?

Kuvitus-
kuva

Orgaanisista materiaaleista valmistettuja esineitä on voitu myrkyttää museoissa hyönteismyrkyillä menneillä vuosikymmenillä. Magnus von Wrightin täyttämiä lintuja, LUOMUS. Kuvat: Pelastustiimi, Saara Hilpinen, Salme Vanhanen, Timo Huvilinna, HYM.

Kuvitus-
kuva

Savulle ja
noelle
altistuneet

Tulipaloista aiheutuu terveydelle erittäin haitallisia noki- ja savujäämiä. Kuva: HYM.

Homeille ja
sädesienille
altistuneet

Homeille, sädesienille ja erilaisille sisäilmaongelmille altistuneet esineet ovat pulma, jonka kanssa monet museot joutuvat tekemisiin. Kuvat: Anders Manns, Jenni Luonuankoski, HYM.

?

Taudin-
aiheuttajille
altistuneet

?

?

Lääketieteellisissä kokoelmissa voi olla taudinaiheuttajia,
jos esineitä ei ole puhdistettu tai voitu puhdistaa kunnolla.

Kuvat: Maria Tukia, Timo Huvilinna, Patrik Rastenber, HYM.

?

Tautiriski liittyy myös esineisiin, jotka ovat peräisin käymälöistä, haudoista tai olleet kontaktissa ulosteisiin, loisiin tai ruumiisiin.
Kuvat: Sanna-Mari Niemi, Henna Sinisalo, HYM.

!

Eläinten jätöksille vinteilä tai maapohjaisissa ladoissa altistuneista esineistä voi tarttua esim. salmonella tai myyräkuume. Kuva: Asta Pyysalo, HYM.

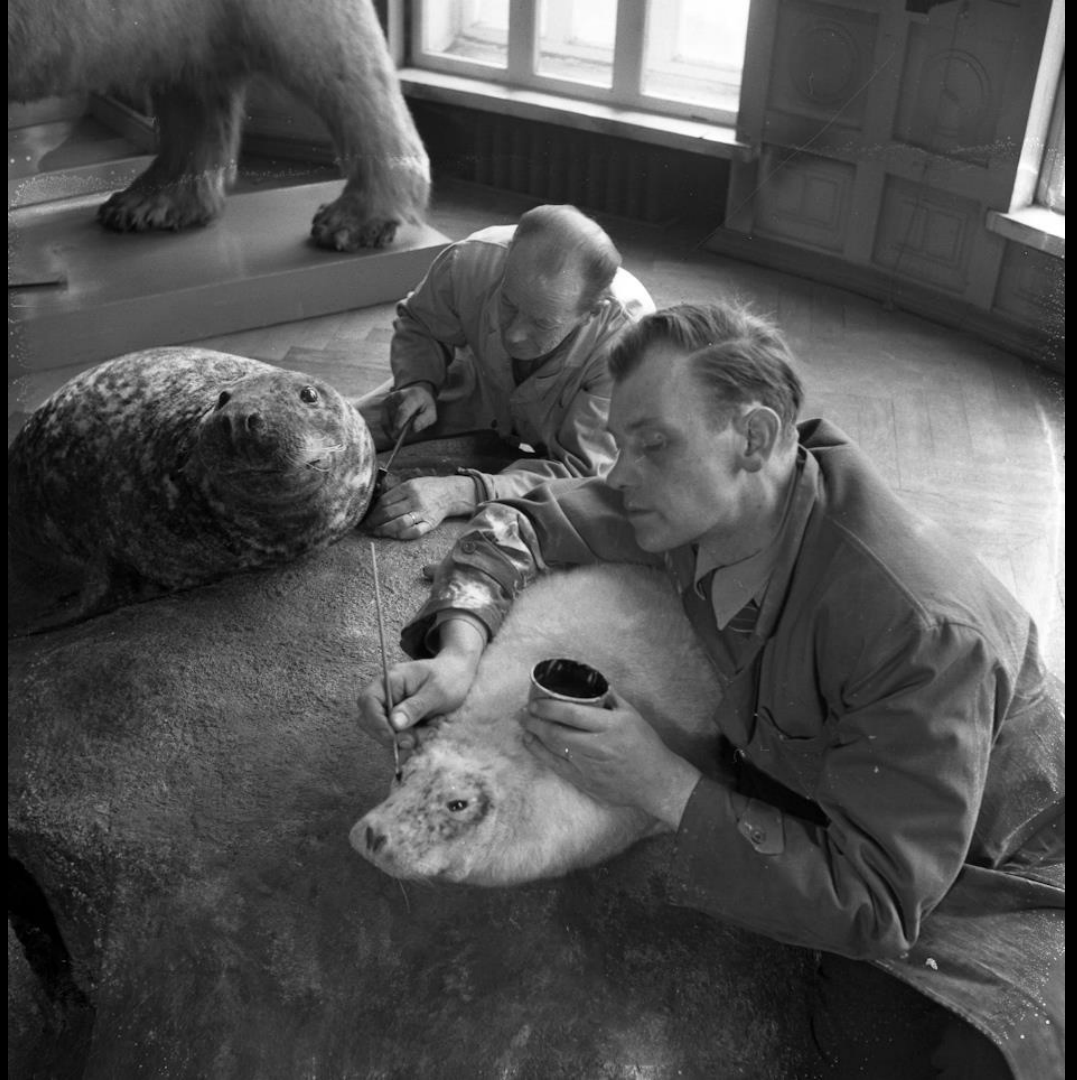

Kuka altistuu
haitta-aineille
museossa?

Pahimmassa
tapauksessa ihan jokainen.
Toiset enemmän, toiset
vähemmän.

Konservaattorit,
(eläintäyttäjät) ja
valokuvaajat.

Eläintieteen laitoksen konservaattori
Paul Krüger ja eläintäyttäjä K. Niemi
valokuvaaja Yrjö Lintusen ikuistamana
1950–1952. Kuva: Yrjö Lintunen, HYM.

Kokoelmatyöntekijät,
harjoittelijat ja
vapaaehtoistyöntekijät.

Helsingin yliopiston museon työntekijöitä Hammaslääketieteen museon varastossa 1987: museoamanuessi Kati Heinämies, kesäharjoittelija Elina Anttila ja kameran takana Hammaslääketieteen museon kokoelmia hoitava hammashoitaja Kirsti Tamminen. Kuva: Kirsti Tamminen, HYM.

Puusepät, siivoojat,
vahtimestarit,
kuljetuspalveluiden työntekijät ja
kaikki muut henkilöt, jotka ovat
työnsä puolesta jossain
tekemisissä museo-objektien tai
museon säilytystilojen kanssa.

Yliopiston puusepät auttavat
siirtämään läpivalaisukoneen
perusnäyttelystä vaihtuvaan
näyttelyyn 2010. Kuva: Henna Sinisalo, HYM.

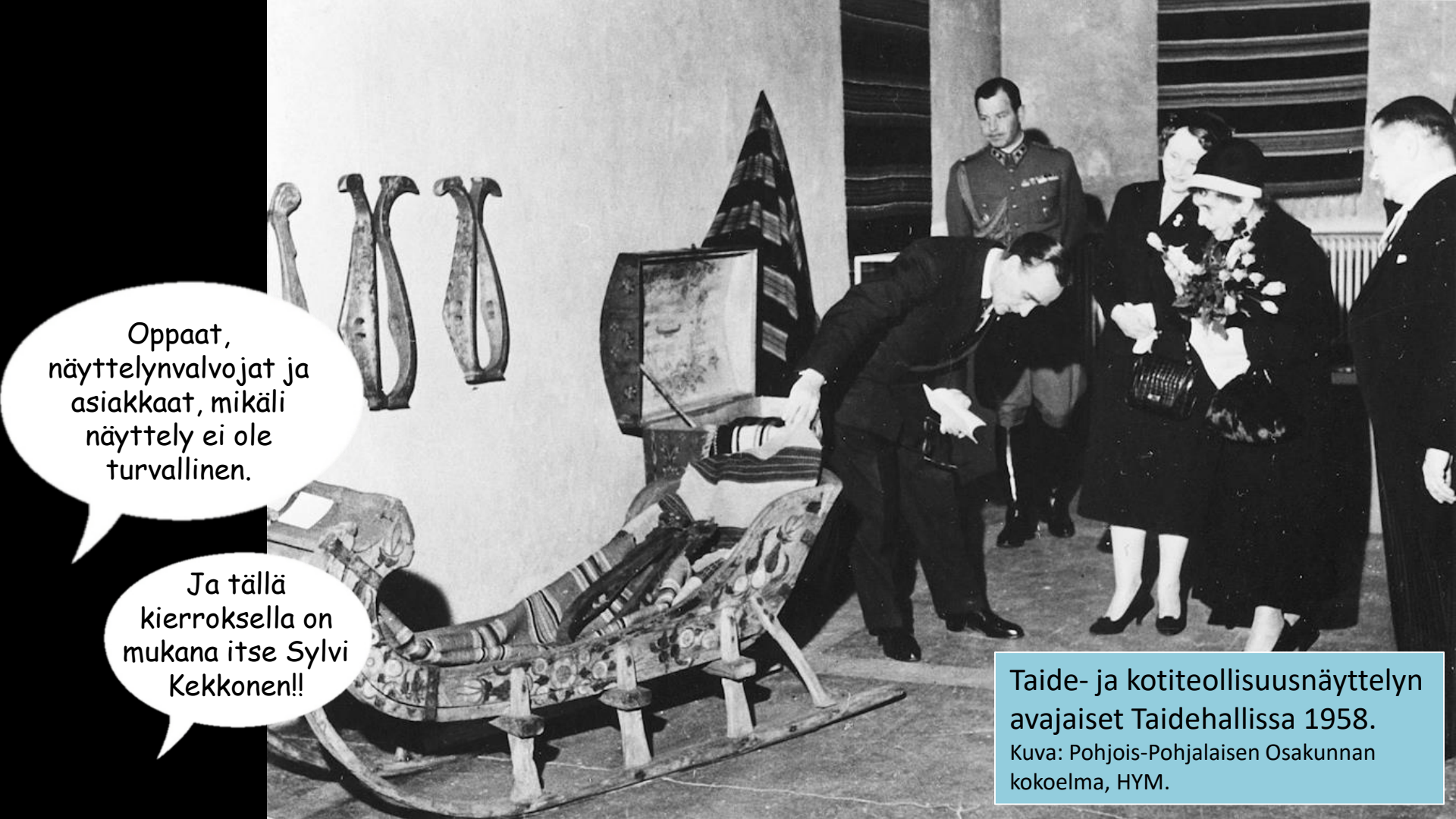
Tutkijat. Myös
työntekijät muissa
museoissa, jotka
lainaavat objekteja
näyttelyihinsä.

Esineen purkamista osiin
näyttelylainaa varten 2008.

Kuva: Jaana Tegelberg, HYM.

Oppaat,
näyttelyvalvojat ja
asiakkaat, mikäli
näyttely ei ole
turvallinen.

Ja tällä
kierroksella on
mukana itse Sylvi
Kekkonen!!

Taide- ja kotiteollisuusnäyttelyn
avajaiset Taidehallissa 1958.
Kuva: Pohjois-Pohjalaisen Osakunnan
kokoelma, HYM.

Museoiden työpajoihin osallistuvat lapset ja aikuiset, mikäli joukkoon on eksynyt vaarallisia esineitä.

Helsingin yliopiston kemian laitoksen 1990 järjestämä näyttely.
Kuva: Eero Roine, Helsingin yliopiston kuvallaitos, HYM.

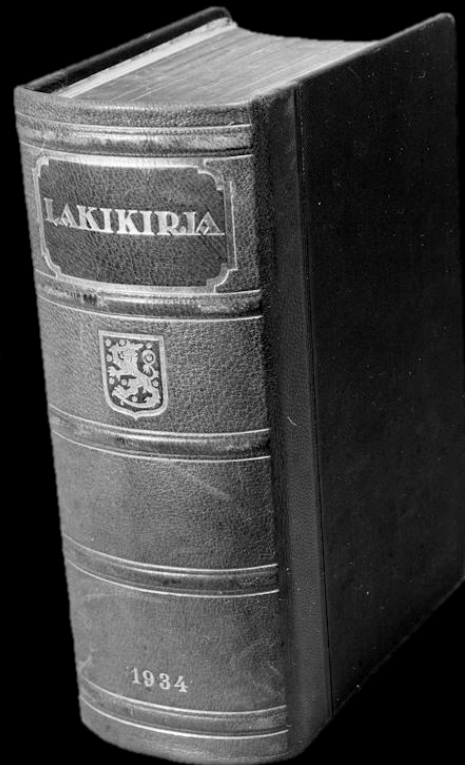
Mitä siis pitäisi
tehdä, ettei
kenellekään käy
huonosti?

Ensin laitetaan
perusasiat
kuntoon.

Oletko perehtynyt
työturvallisuuslakiin?

Lainkuuliaisuus
ennen kaikkea!
Työturvallisuuslakia
on noudatettava! Lue
vaikka Finlexistä:

[https://www.finlex.fi/fi/
laki/ajantasa/2002/200
20738](https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738)

Onko työterveyshuolto
tehnyt työpaikka-
selvityksen? Entä
terveystarkastuksia?

Yrittäjä, oletko
hankkinut itsellesi
työterveyshuollon?

Altistutteko
työssänne
kemikaaleille tai
pienhiukkasille?

En suinkaan! Kuka
sellaista on mennyt
väittämään?

Nyt on oltava
varovainen, ettei
johtoporras ota
meiltä kokoelmia
pois!

Tervetuloa hakemaan
uutta rokotusta 20
vuoden kuluttua!

Onko
jäykkäkouristus-
rokotus voimassa?

Toi teloo itseään
jatkuvasti ja takuulla
joutuu piikille jo
aikaisemmin.

Onko ensiapuvalmius
työpaikalla
kunnossa?

PANIIKKI!
Soittakaa
112!

Mistä museosta sun
ensiaputaidot ja -välineet
oikein on kaivettu?!!

Ensiapulaatikko ja Anne-elvytysnukke.

Kuvat: Henna Sinisalo, HYM.

Onko työssä käytettävistä
kemikaaleista laadittu
kemikaaliluettelo?
Kokoelmien kemikaaleista ei
sellaista tarvita.

Ovatko luettelo ja
käyttöturvallisuus-
tiedotteet kaikkien
saatavilla?

Työtavat ja
työtilat kuntoon!

Käytetäänkö vaarallisista
objekteista varoittamiseen
kansainvälisiä
varoitusmerkkejä?

Kuvakaappaus Yliopistomuseon
vaarallisten aineiden oppaasta.
Tiedot koostettu Tukesin nettisivuilta
saatujen ohjeistusten pohjalta.

Varoitusmerkinnät

Varoitusmerkinnät ja niitä koskevat tiedot ovat peräisin Turvallisuus- ja kemikaalivirasto

Tukesin nettisivuilta:

<https://tukes.fi/kemikaalit/clp-luokitus-merkinnat-ja-pakkaaminen/kemikaalien-merkinnat/varoitusmerkit>

Hapettava,

aiheuttaa toisen materiaalin palamisen tai myötävaikuttaa siihen.

- hapettavat kaasut, vaarakategoria 1
- hapettavat nesteet, vaarakategoriat 1, 2, 3
- hapettavat kiinteät aineet, vaarakategoriat 1, 2, 3

Krooninen terveyshaitta,

aiheuttaa pitkäaikaisia vaikutuksia, kuten syöpää tai sikiövaurioita.

- hengitysteiden herkistyminen, vaarakategoriat 1, 1A, 1B
- sukusolujen perimää vaurioittava, vaarakategoriat 1A, 1B, 2
- syöpää aiheuttava, vaarakategoriat 1A, 1B, 2
- lisääntymiselle vaarallinen, vaarakategoriat 1A, 1B, 2
- elinkohtainen myrkyllisyys — kerta-altistuminen, vaarakategoriat 1, 2
- elinkohtainen myrkyllisyys — toistuva altistuminen, vaarakategoriat 1, 2
- aspiraatiovaara, vaarakategoria 1

Räjähde,

räjähävät kemikaalit ja esineet.

- epästabiilit räjähteet
- vaarallisuusluokkiin 1.1, 1.2, 1.3 ja 1.4 kuuluvat räjähteet
- itsereaktiiviset aineet ja seokset, tyypit A, B
- orgaaniset peroksidit, tyypit A, B

Dokumentoidaanko vaarallisia objekteja koskevat tiedot kokoelmanhallintajärjestelmään niin pian kuin mahdollista?

Kuvakaappaus Yliopistomuseon kokoelmahallintajärjestelmästä Akselista.

Tiedostonimi: [HY_201435a30.jpg](#) [poista](#)
Tallennettu: 6.3.2014
Alkuperäinen koko: 2700 x 2233
Resoluutio korkea: kyllä [poista](#) [näytä](#)
Resoluutio keski: kyllä [poista](#) [näytä](#)
Resoluutio matala: kyllä [poista](#) [näytä](#)

Esinenumero:	201435a30	Diaarionumero:	201435
Kokoelma:			
Osat:	2 osaa		
Nimi:	Kaasunaamari	Erityisnimi:	
Malli:		Valmistuspaikka:	
Valmistaja:		Valmistustapa:	Valitse
Valmistusaika:	1939?	Materiaalit:	kumi metalli
Mitat:	Osa 1: Leveys: 27 cm Osa 2: Korkeus: 10,5 cm	Värit:	
Tyyli:			
Merkinnät:	Osa 1: K.T. O.Y. PARA 1939 60 109864 VPE TARKASTETTU 20 IX.1939 SKJ-FGO Osa 2: 106983 TARKASTETTU 5- IX. 1939 SKJ-FGO VPE		
Kuvaus:	Kahdesta osasta koostuva kaasunaamari.		
Käyttöaika:		Käyttöpaikka:	
Käyttäjä:		Omistaja:	
Käyttö:			
Toimintatapa:			
Suojatut lisätiedot:	SISÄLTÄÄ LUULTAVASTI ASBESTIÄ! Asbestiesineen käsittely vaatii erityisiä toimenpiteitä, sillä asbestikuituja ei saa vapautua ilmaan. Turvallisinta käsitellä vetokaapissa. Lue Yliopistomuseon turvaohjeesta "Museokokoelmien vaaralliset aineet ja esineet sekä niiden käsittely" luku "Asbesti" ennen kuin avaat pakkauksen.		
Osapuolet:			
Asiasanat:	Poista valitut		

Onko vaaralliset
kokoelmat huomioitu työ-
ja säilytystilojen
tilaratkaisuissa?

Jos ei, niin onko
käytettävissä edes
vaarallisten objektien
käsittelyyn varattua omaa
työpistettä?

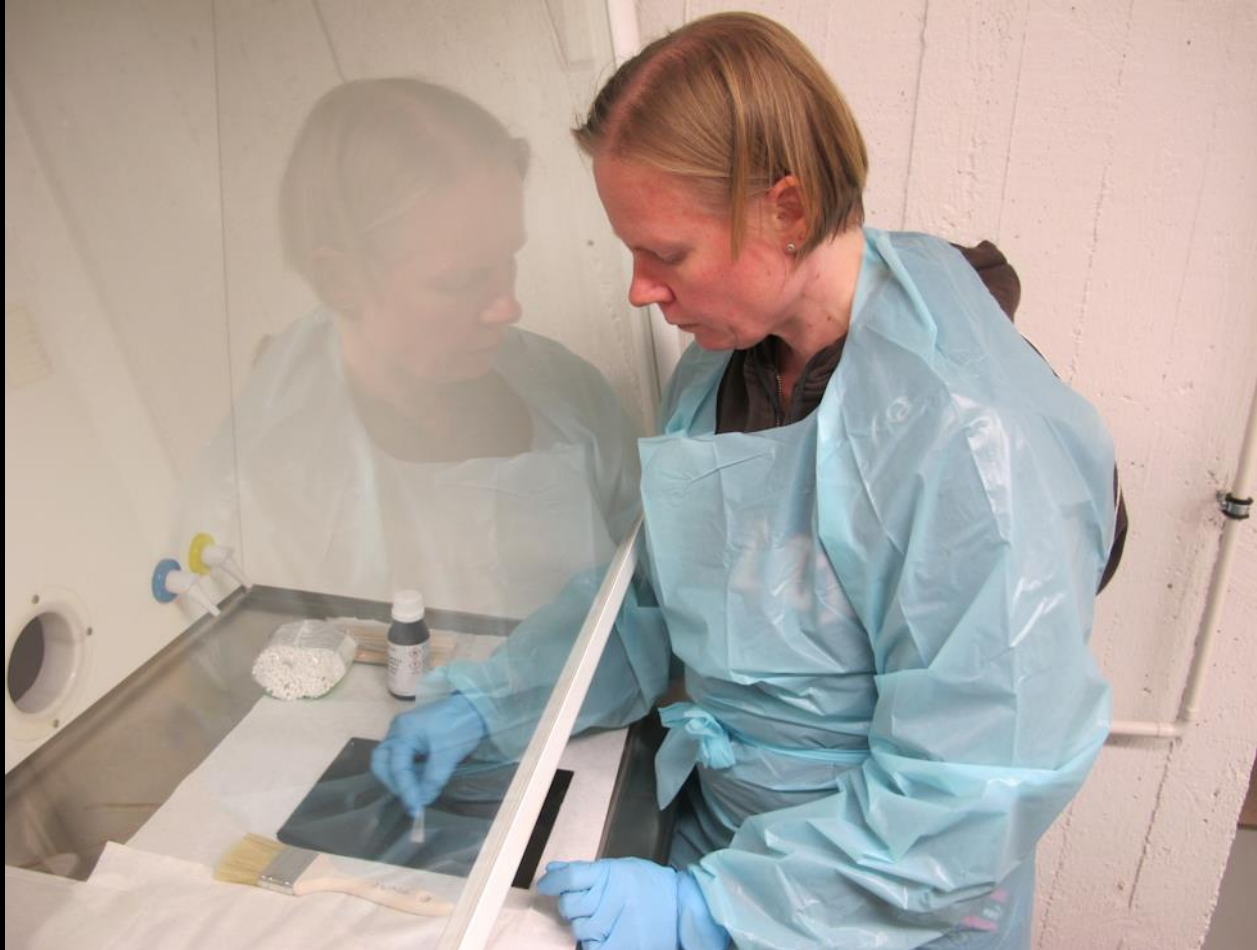
Jos vaarallisille esineille ei ole
omaa säilytyspaikkaa, onko ne
pakattu siten, etteivät ne ole
suorassa yhteydessä muihin
objekteihin?

Kätevintä on, jos vaaralliset
objektit on mahdollista eristää
omaan tilaansa erilleen muista
kokoelmista. Kuva: Asta Pyysalo, HYM.

Onko käytettävissä
vetokaappia tai
kohdepoistoa?

Jos ei, on käytettävä
järeämpiä henkilönsuojaimia
kuin vetokaapin tai
kohdepoiston kanssa
työskennellessä.

Konservaattori Heidi Wirilander puhdistamassa homeista lasi-
negatiivia vetokaapissa. Kuva: Jenni Luonuankoski, HYM.

Tiedätkö miten valita
oikeanlaiset
henkilönsuojaimet eri
tilanteisiin?

Kuvat: Päivi Rainio, Sanna-Mari
Niemi, Asta Pyysalo, HYM.

Taulukko eri tilanteissa tarvittavista henkilönsuojaimista

Helsingin yliopistomuseo, 2018

Tilanne	Henkilönsuojaimet
Turvalliseksi tiedettyjen kokoelmien käsittely, perusvarustus	Turvakengät, suojatakki, vinyylihansikkaat.
Esineiden merkitseminen Paraloid B-72:lla ja asetonilla ja muut asetonilla tehtävät työt	Turvakengät, suojatakki, lateksihansikkaat (merkittävään altistukseen butyylihansikkaat). Mikäli vetokaappia ei käytettävissä, hengitysteiden ja silmien suojaus moottoroimattomalla kokonaamarilla tai moottoroidulla hengityssuojaimella, jossa yhdistelmäsuodatin.
Lääketieteellisten kokoelmien käsittely, perusvarustus	Turvakengät, suojatakki, nitrilihansikkaat, tarvittaessa hiukkasilta ja/tai kaasuilta suojaava hengityssuojain ja kengänsuojukset.
Homeisten tai taudinaiheuttajille (eritteet, eläinten jätökset) altistuneiden kokoelmien käsittely, lyhytaikainen ja/tai lievä altistus	Turvakengät, suojatakki, nitrilihansikkaat, suojalasit ja P3-luokan hiukkasuodattimella varustettu (kertakäyttöinen) hengityssuojain.

Hittolainen mitä
kaahaamista! Olisi
pitänyt ottaa kypärä
mukaan. Ja kaasuilta
ja hiukkasilta
suojaava
hengityssuojain.

Oikeastaan
myös
suojahaalari ja
turvakengät.

Aavistuksen
sumua ilmassa! Se
ei menoa hidasta!

Henkilönsuojaimet
eivät suojaa, jos
niitä ei käytä.
#TrueFact

Puhtaus!

Pidä itsesi ja säilytystilat puhtaana, se edistää terveyttä!

Pese kätesi esineiden käsittelyn jälkeen!

Pese työtasot, kun lopetat esineiden käsittelyn!

Älä nostata pölyä siivotessa. Jos pölisee, hengityssuojain käyttöön.

Älä vie pyykkiä kotiin pestäväksi!

Älä juo tai syö mitään äläkä lisää huulirasvaa tai käytä piilolinsejä säilytystiloissa.

Kuva: HYM.

Älä laiminlyö työ- ja säilytystilojen siivoamista!

Käytä imuroidessasi P2- tai P3-luokan hengityssuojainta

Älä harjaa lattioita tai tasoja, vaan käytä imuria tai kosteaa moppia!

Älä silti koskaan imuroi asbestia tai elohopeaa!

Ei ole turvallista käyttää vaarallisten objektien pakkausmateriaaleja uudestaan.

Muista, että kontaminoituneet pakkausmateriaalit ja henkilönsuojaimet voivat olla vaarallista jätettä.

Helsingin Yliopistomuseo
Henna Sinisalo
PL 3
00014 Helsingin yliopisto

NÄYTTEENNE 26.09.2017

Keskosen kuljetuskaappi, noin 1950-luvulta

ASBESTINÄYTETUTKIMUS

1. Kappelin sisävuoraus
EI SISÄLLÄ ASBESTIA

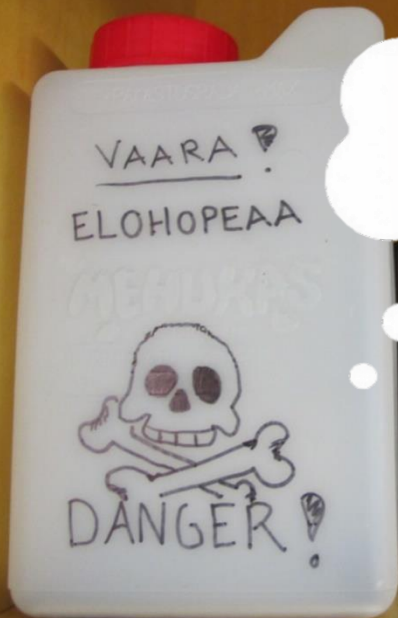
Näyte analysoitu elektronimikroskoopilla (SEM) ja röntgenmikroanalysaattorilla (SEM/EDS).

Hanki mielenrauha ja
teetä objekteille
tutkimuksia.

Älä ota vaarallisia
objekteja kokoelmiin,
mikäli siihen ei ole
hyvää syytä.

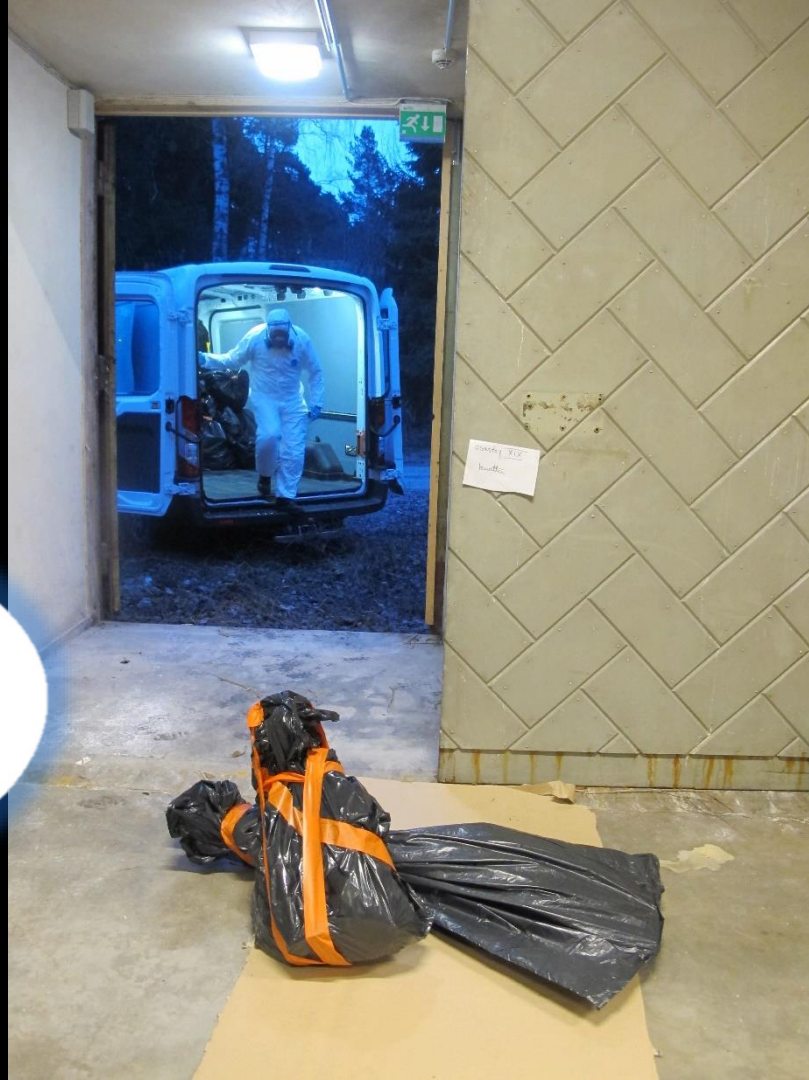
Poista kaikkein
vaarallisimmat objektit tai
- mikäli turvallisesti
mahdollista - niiden
vaaralliset osat.

Lasisena
olisin vielä
turvallisempi
elohopean
säilytykseen.

Hävitä poistot ja
vaaralliset jätteet
turvallisesti!

Fortum (ent. Ekokem):
kemikaalit, elohopea,
asbesti, PCB, paristot,
lääkkeet, biologiset
jätteet, terävät esineet,
laitteet, jne.

Apteekit:
lääkkeet ja
elohopeakuume-
mittarit

**Suomen
Nukliditeknikka:**
radioaktiiviset
jätteet

Poliisi:
aseet ja
räjähteet

Kiitos!

Henna Sinisalo
museoamanuessi

Helsingin yliopistomuseo
henna.sinisalo@helsinki.fi
puh. 050 4155286

SE TUNNE KUN TAJUUT

TYÖTURVALLISUUDEN OIKEASTI PARANTUNEEN

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Kuva: HYM.

